

1938 — 1968

Az első bécsi döntés — harminc év távlatából

★ **HARMINC ESZTENDEJE,** hogy Belvederében a trianoni magyar-csehszlovák per újabb állomásához érkezett... Amikor felidézünk 1938 őszének a Dunatáj trianoni csódtömegének felszámolását célzó törekvéseit, emlékeztünk és emlékeztetnünk kell a belvederei rendezést megelőző néhány olyan, ma már történelmi előkörülményre, amely a nyugati közvélemény elfogulatlan, sajnos kisebb szektora, de a gyorsan és könnyen felejtők felé is megfelelően érzékelteti a nagyjából néprajzi alapon történt rendezés vitathatalan jogosultságát, kétségbevonhatatlan és változatlan szükségszerűségét.

A jólismert beállítás, amely az első bécsi döntést az akkori konstelláció meghatározta európai általános fejlődés függvényének tünteti fel, könnyű és átlátszó alibi a magyar népet is egyképen megillető önrendelkezési jog gyakorlati érvényesítésének megtagadására.

★ **1938 ŐSZÉNEK ESEMÉNYEIT** a húszesztendős előzmények nélkül elemezni már önmagában is elfogultságra, a magyar-csehszlovák viszonyt meghatározó tényezők ismeretének teljes hiányára vall.

Az imperialisztikus trianoni határmegvonás következményeként egyensúlyát veszített térséget maradványtalanul ellenőrző Csehszlovákiának, a kisantant inspiráló és vezető hatalmának machiavellisztikus kovácsai a húszas években elhangzó nyilatkozataikkal nemcsak koncepcióhiányról, de az általuk felidézett középeurópai vákuum következményeként, teljese bizonytalanságukról is tanúságot tettek. Akkor még élesen emlékeztek, miként született meg a trianoni határ...

Az 1919 április 7-én Prágában tárgyaló Smuts tábornok felé Masaryk hajlandónak mutatkozott a csehszlovák Csallóköz visszaadására. Pályi Edénék edott interjújában még tovább ment "... a túlnyomórészt magyar lakta területek visszaadásáról igenis

lehet tárgyalni, de természetesen csak megfelelő feltételek mellett..." Dokumentációs jellegű Masaryk Tamás 1927 október 28-án tett nyilatkozata: "... sohasem tiltakoztam, hogy a békeegyezmények és különösen Európa új felosztásának műve nem minden részletében tökéletes. Bizonyos korrekturek részleteiről lehet tárgyalni..."

Megszólt Tusar volt bécsi csehszlovák követ is, aki Medinger szenátor előtt így nyilatkozott meg: „Kisebb államterület, kétségkívül, értékesebb lett volna. A magyarok mindig idegen test lesznek az új államban... a magyar területek annexiója kedvezőtlennek tezi viszonyunkat Magyarországhoz, ami pedig Csehszlovákiára nézve, gazdasági szempontból is, nagyjelentőségű. Idejében jóvá kell tenni azt, ami túlságosan jól sikerült... a tárgyalás folyamán a magyar lakta területekről való lemondás értékes kompenzációk tárgya lehet. Önkéntes revíziója egy tévesen megállapított helyzetnek.”

1921 március 14. és 15-én Benes a Harrachok bruck-királyhidai kastélyában Teleki Pál magyar miniszterelnökkel és Gratz Gusztáv külügyminiszterrel találkozott. A tárgyalások során Benes bizonyos területi revízióra is tett javaslatot. Egyidejűleg kijelentette, hogy a nagyszámú magyar kisebbség Csehszlovákia számára nem kellemes... „En nem is követeltem volna annyit saját jószántamból, de nekem is számolnom kellett a szélsőséges elemekkel...”

★ **TRIANON HASZONELVEZŐI,** íme, maguk sem tartották véglegesnek a bekeparancsral megvont határt... A megkérdése nélkül, akarata ellenére elszakított magyar millió pedig, Trianon előestéjén, 1920 június 2-án, bátor képviselőjén, a később kiutasított Körmendi-Ékes Lajoson keresztül nyilatkoztatta ki, hogy csak azért vesz részt az új államalakulat parlamenti ülésén, mert „ez úton véli biztosíthatni a lehetőséget arra, hogy a vele elkövetett példátlanul súlyos nemzetközi igazságtalansá-

goknak, a közjogi és magánjogi jogfosztásoknak ellene alkalmazott rendszerével szemben tiltakozó szavát messzehangzóan felemelhesse...” Hangsúlyozta a nyilatkozat, hogy a felvidéki magyarságot megkérdése nélkül csatolták a Csehszlovák köztársasághoz, majd ezekkel a drámai szavakkal fejeződik be: „Önrendelkezési jogunkat soha és semmiképpen fel nem adjuk, azt fenntartjuk és követeljük!” Így kezdődött... S folytatódott Szent-Ivány József 1920 szept. 24-én mondott költségvetési beszédének alapvető megállapításával: „... a felvidéki magyarság soha sem fogja elismerni, hogy Csonka-Magyarország nemzetgyűlése egyedüli jogosult volt a ratifikálásra... Mi ehhez a békéhez semmiképpen sem adtuk hozzájárulásunkat és sohasem fogunk sorsunk intézéséről lemondani.”

A felvidéki **EGYESÜLT MAGYAR PART** 1938 őszén elhangzó deklarációja ebben a szellemben, a felvidéki magyarság húsz esztendősi lelki magatartásának hű tolmácsolójaként jelenti be, hogy ragaszkodik népi önrendelkezési jogához és maga veszi kezébe sorsának intézését. Ez a kiáltvány, Belvederét jóval megelőzve, a felvidéki magyarság megmáshatatlán akarátának ma már történelmi dokumentuma.

★ **A DUNAI NÉPEK SZOLIDARITASA** ellen elkövetet csehszlovák bűnök 1938 őszén bosszulták meg magukat. A széteső köztársaság szlovákságának nagy többsége azelőtt sem tette magáévá Benes Edward ügynevezett „csehszlovák állam-és nemzetképzését” s nem mutatott hajlandóságot a „közös állami patriotizmus” elfogadására. Az akkori csehszlovák kormány valóságérzék-hiánya és szovjetországi illúziói konok elfogultsága következményeként eredménytelen Runciman-misszió, az első köztársaság többi ügynevezett „nem államalkotó” nemzeti kisebbségeinek elkeseredése, rohamosan növekvő nyugtalansága olyan válságos európai légkört alakítottak ki, amelyet csak a szeptember 28-i, (Folytatás a harmadik oldalon.)

